НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ

Міста Давньої Русі

«СТАРОДАВНІЙ СВІТ»

КИЇВ • 2014

УДК 904.4(4-11)“653”
ББК Т4(4Укр1)431.1-423.2я434
М-656

Міста Давньої Русі. Збірка наукових праць пам’яті А. В. Кузи. — К.: «Стародавній Світ», 2014. — 532 с. + 2 с. вкл.

Збірка наукових праць пам’яті видатного вченого-археолога XX ст. А. В. Кузи (до 75-річчя від дня народження). Широкий спектр наукових інтересів та географія експедиційної діяльності науковця знайшли своє відображення в різноманітності наукових праць пропонованої збірки, що, певною мірою, пояснюється тим, що багато авторів починали свою наукову діяльність саме в його експедиціях. В статтях розглядаються питання генези давньоруського міста, його особливостей як соціально-економічного та культурного феномену, торгівлі та ін. Наукові роботи, які виконані провідними фахівцями Східної Європи із залученням останніх результатів археологічних розкопок ще раз доводять перспективність багатьох напрямків наукових досліджень закладених свого часу А. В. Кузою.

Для істориків, археологів, етнологів, культурологів, викладачів та студентів вузів.

Науковий редактор:
П. П. Толочко, академік НАН України, іноземний член РАН

Редакційна колегія:
В. Л. Янін, академік РАН
Н. А. Макаров, академік РАН
Г. Ю. Івакін, член-кореспондент НАН України
О. П. Моця, член-кореспондент НАН України
А. В. Петраускас (вчений секретар), кандидат історичних наук

Рецензенти:
І. Н. Данилевський, доктор історичних наук
С. О. Біляєва, доктор історичних наук

Збірку підготовлено за підтримки
Коростенської міської ради (Житомирська область)
та Національного дослідницького університету
«Высшая школа экономики» (г. Москва)

Затверджено до друку
Вченою Радою Інституту археології НАН України

© Інститут археології НАН України, 2014
© Автори статей, 2014
© Видавництво «Стародавній Світ», 2014

А. В. Борисов

Городище біля села Пекарі в урочищі Заводище

Статтю присвячено огляду історії польового дослідження пам'ятки та введенню до наукового обігу інформації про пам'ятку. Розглянуто можливість ототожнення городища з літописним Роднем. Подано детальний опис археологічної пам'ятки. Запропоновано перспективні напрямки досліджень пам'ятки та її округи. У статті робиться висновок про важливість цього давньоруського городища для дослідження системи заселення Нижнього Поросся.

Ключові слова: городище, Давня Русь, літописний Роденъ, с. Пекарі, польові дослідження, нижня течія р. Рось.

Дослідницький інтерес до археологічного вивчення давньоруських пам'яток нижнього Поросся зумовлений їх перебуванням на першому плані оборони правобережної частини Південної Русі. Ці укріплення були складовою так званої «Поросської оборонної лінії», деякі з них (наприклад, городище в ур. Дівиця біля с. Сахнівка) виконували функцію міст. Саме «гради»-городища, згідно з археологічними даними, становили основу системи розселення літописного «Поросся». Одним із таких об'єктів є городище біля сучасного села Пекарі Канівського району Черкаської області.

Пам'ятка розташована за 1,4 км на південний захід від центру с. Пекарі, 4,7 км на північний схід від будинку сільської ради в с. Хмільна, 200 м на північний захід від дороги між селами Хмільна та Пекарі, на південно-західному кінці останнього (рис. 1).

Городище займає високий (близько 45 м від заплави) корінний лівий берег р. Рось. Територія обмежена з заходу заболоченим гирлом Криниччиного яру та меншим безіменним яром (рис. 2). З північного сходу розташований невеликий ярок. По його схилу помітні залишки колишньої ґрунтової дороги. Таким чином, це мис із досить крутими (місцями обривистими) південними схилами. Більша частина мису має південну експозицію. Городище складається з двох ліній укріплень, що виокремлюють два майданчика.

Розташування пам'ятки біля гирла р. Рось пов'язує її з проблематикою літописного Родня, питання локалізації якого досі залишається відкритим. Гіпотезу про розташування літописного міста Родень біля с. Пекарі висловив в середині XIX ст. Л. І. Похилевич. Дослідник вважав, що городище в урочищах Бичаки та Княжа Гора є частинами одного міста [Похилевич, 2005, с. 500]. П. П. Толочко у своїй монографічній праці висловив припущення, що, судячи з літописного повідомлення, Родень не може бути надійно ідентифіковано з городищем в ур. Княжа Гора. Адже ця пам'ятка знаходиться не «на оустьи Ръси» [Полное собрание, 1908, стлб. 65], а фактично на березі Дніпра, вище гирла. Кераміка X–XI ст., зібрана дослідником на городищі біля с. Пекарі в ур. Заводище, та місце розташування пам'ятки дозволили висловити припущення, що саме це городище може бути ідентифіковане з літописним Роднем [Толочко, 1980, с. 150]. З точки зору історії гідрографічної ситуації гирла ріки Рось, це припущення є достатньо обґрунтованим.

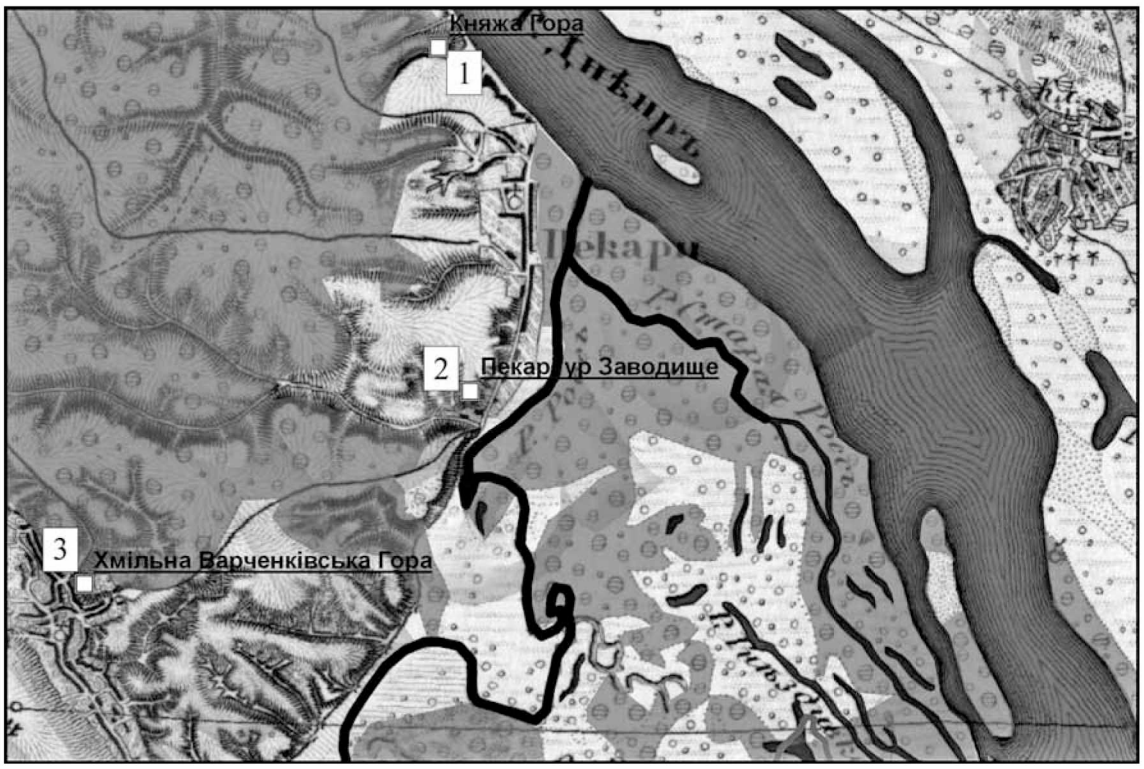

Рис. 1. Давньоруські пам'ятки нижньої течії р. Рось на «трьохверстовій» карті XIX століття

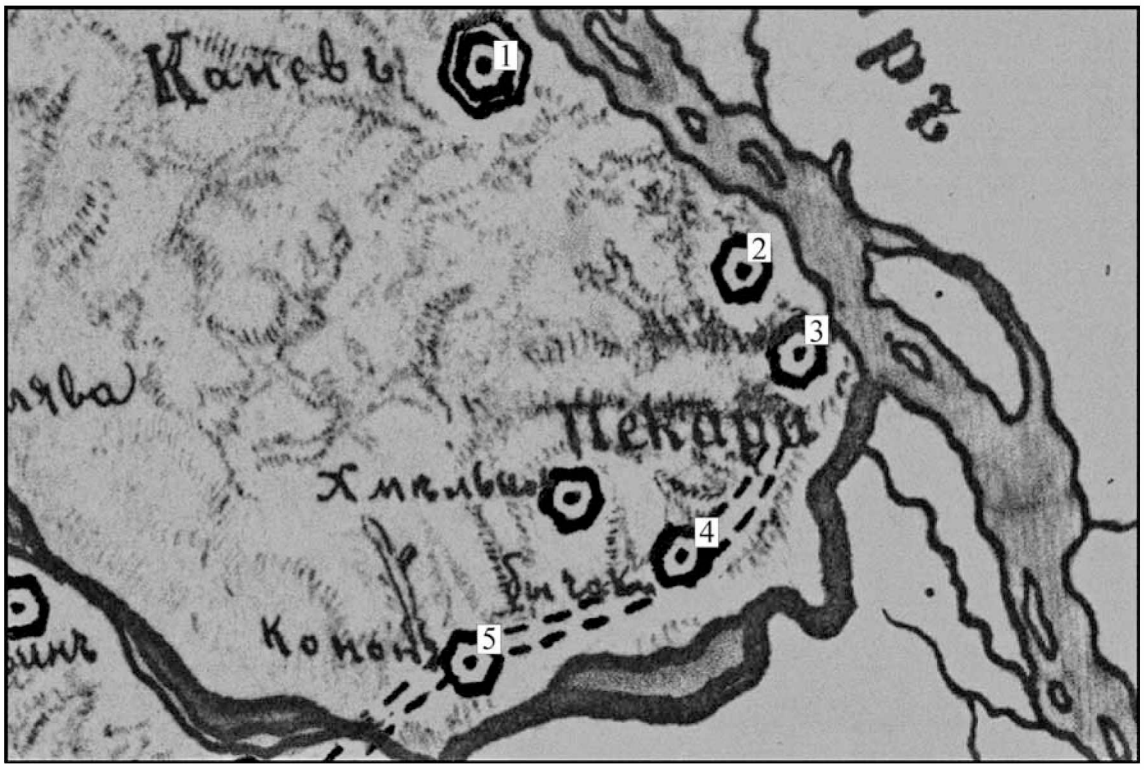

Рис. 2. Ділянка нижньої Росі на «Плане Поросия восточнаго…» 1897 року.
1 — гора Московка; 2 — Мале Скіфське городище; 3 — ур.Княжа Гора;
4 — городище в ур. Бичаки.; 5 — городище в с. Кононча

Сучасне гирло р. Рось знаходиться на значній відстані від корінного правого берега. Рось впадає в Дніпро в районі с. Хрещатик. Про таку ж топографію свідчать карти 1940-х років XX ст. Карта середини XIX ст. (так звана трьохверстівка) зображує гирло р. Рось біля с. Пекарі і, відповідно, русло ріки проходить уздовж високого правого берега, на якому розташоване городище. Таке розташування річища р. Рось фіксується і на картах XVI ст. Отже, є достатні підстави стверджувати, що за давньоруських часів русло р. Рось також знаходилось біля підніжжя високого лівого берега. Кардинальна зміна русла річки була спричинена так званою «Хмілянською катастрофою» через різке знищення лісового покриву Канівського плато (вирубування лісів у XIX ст.). Ліси вирубувались для потреб цукроварень. Внаслідок цього активізувались ерозійні процеси. У 1904 р. кількаденна грозова злива викликала величезний об'єм змиву з розгалуженої системи Хмілянського яру. Потужний конус виносу перегородив греблею русло Рось. Нове, сучасне, русло було прорізано на значній відстані від канівських гір [Сліпець, 2004].

Питання про ідентифікацію городища біля с. Пекарі в ур. Заводище з літописним Роднем не може бути вирішене без звернення до археологічних матеріалів. Аналіз цих матеріалів слід розпочинати з історії вивчення цієї пам'ятки.

Щодо археологічних пам'яток с. Пекарі маємо інформацію з археологічної карти В. Б. Антоновича 1895 р. У тексті є повідомлення про 5 городищ в околицях с. Пекарі [Антонович, 1985, с. 101]. Одне з них описується як «лежащее на горе Бучак, над Росью, состоит из двух концентрических параллелограмов», саме воно, на нашу думку, і є городищем біля с. Пекарі в ур. Заводище. На користь цього свідчить сама конструкція двох оборонних ліній пам'ятки, які можна інтерпретувати як два «концентрических параллелограма». Щодо городища в «ур. Бычак» є інформація і в праці Л. І. Похилевича 1864 р. У тексті про с. Пекарі повідомляється, що біля села існують два укріплення: одне на Княжій Горі, інше «на урочище Бычаке» [Похилевич, 2005, с. 500]. Знаходяться городища одне від одного на відстані трьох верст. Урочище

Рис. 3. Ділянка нижньої Росі на «Археологической карте обох берегов Днепра» 1874 року.
1 – ур.Княжа Гора; 2 – ур. Городок; 3 – ур. Варченківська Гора

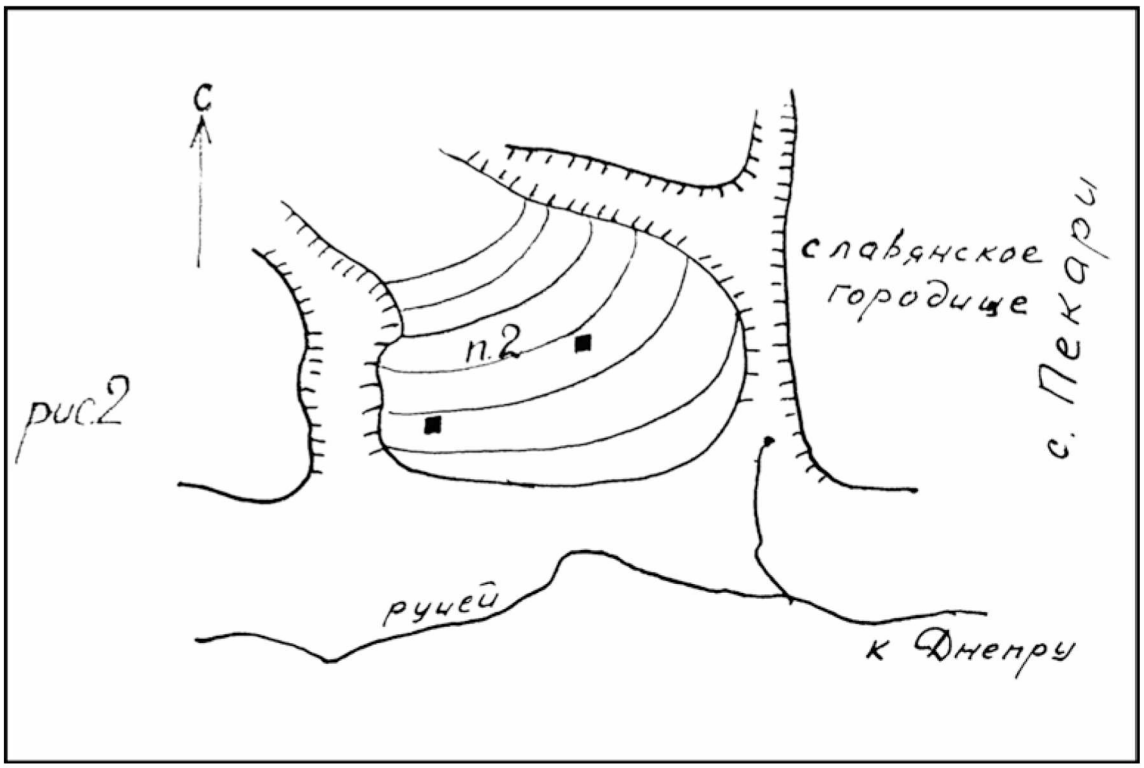

Рис. 4. Поселення скіфського часу та фрагмент городища за В.Г. Петренко (1963 р.)

Заводище, дійсно, розташоване за 3,2 км від ур. Княжа Гора (1 веста = 1,0668 км). Більш конкретно місце розташування ур. Бичаки зображено на карті-додатку до праці І. А. Хойновського «План Пороссья восточнаго…» 1897 р. [Хойновский, 1986]. Біля села Пекарі позначено два городища: «Бычаки» (розташоване на лівому березі р. Рось) та «Пекары» (знаходиться на березі Дніпра) (рис. 3). У тексті зазначається, що пам'ятка в урочищі «Бычаки» розташована за 3 версти від Княжої Гори. Додатковим свідченням щодо взаємного розташування городищ в околицях гирла р. Рось є «Археологическая карта обоих берегов Днепра» 1874 р. [Археологическая карта, 1874]. На околицях с. Пекарі зображено три городища (рис. 4). Одне з них розташоване на березі Дніпра й підписане як «Гора Княжья Городок Родня» (більшість городищ на ній має підпис «городок»), друге — в глибинах Криниччиного Яру. Третє — на лівому березі р. Рось — має назву «Городок» і може бути ототожнене з городищем в ур. Бучак та ур. Заводище. Таким чином, можна констатувати, що принаймні з середини XIX ст. пам'ятка в ур. Заводище була відома дослідникам під назвою «городище в ур. Бичак», «ур. Бичаки».

Перші задокументовані археологічні дослідження на пам'ятці здійснювала 1963 р. В. Г. Петренко. У рамках пошуку пам'яток скіфського часу на Пороссі автор здійснила обстеження валу та рову городища, заклала шурф розміром 1,5×2 м на його території. У культурному шарі товщиною 0,35 м виявлено гончарну кераміку з хвилястим орнаментом [Петренко, 1963, с. 31]. Кераміка дозволила віднести городище до «славянских». Серед ілюстрацій подано схематичний план розташування сусіднього поселення скіфського часу та частини території давньоруського городища (рис. 5).

У 1973 р. П. П. Толочко здійснив розвідку на пам'ятці. Дослідником зафіксовано наявність двох укріплених частин і посаду, розташованого на південних схилах пагорбу, та кераміку X–XI ст. [Толочко, 1980, с. 150; Древнерусские поселения, 1984, с. 77].

1987 р. експедиція по Зводу пам'яток археології під керівництвом Г. Т. Ковпаненко обстежила городище. До складу розвідкового загону експедиції входи-

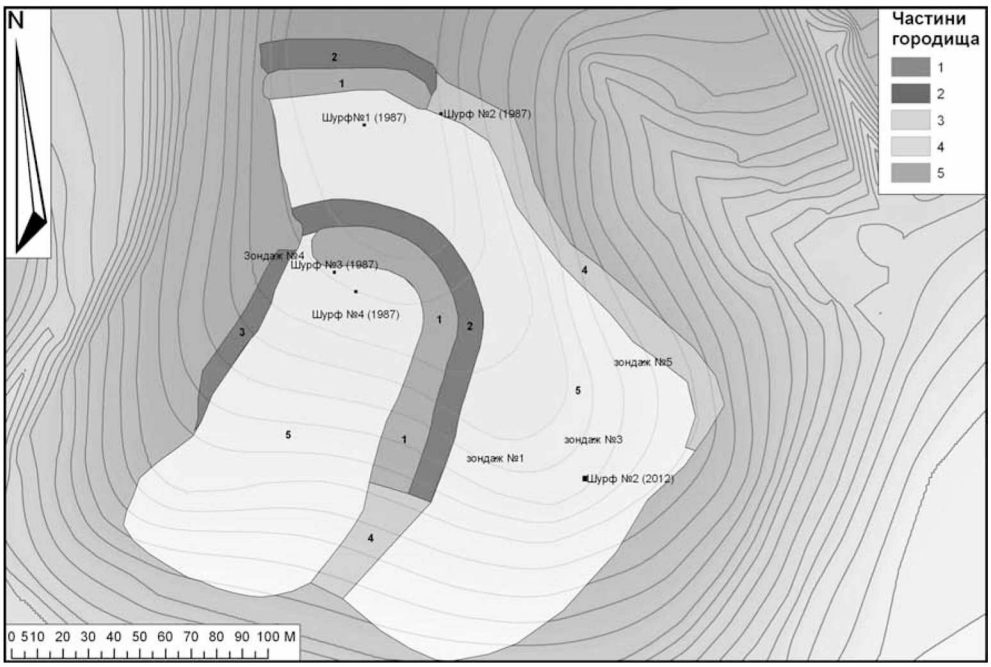

Рис. 6. Городище в ур. Заводище. 1 — вал; 2 — рів; 3 — тераса-ескарп; 4 — реконструйована траса укріплень; 5 — територія городища

Рис. 5. План городища в ур. Заводище (креслив А.Т. Томашевський) 1987 р.

ли Я. В. Баран (керівник), Л. І. Іванченко, А. П. Томашевський, О. Павлюченко, Н. Ткач. А. П. Томашевський зняв окомірний план пам'ятки та сусіднього поселення скіфського часу в масштабі 1:20 (висловлюємо вдячність Л. І. Іванченко за можливість скористатися копією плану) (рис. 6.). На городищі було зібрано підйомний матеріал та закладено 4 шурфи розміром 1×1 м. Два шурфи — на внутрішньому майданчику городища, і два — між лініями укріплень, ближче до зовнішнього валу. Отримані матеріали датувалися давньоруським часом.

На початку 1990-х років (ймовірно, до 1995 р.) С. І. Климовський здійснював попередній огляд території для підготовки маршруту експедиції в акваторії Дніпра. Метою цих робіт були пошуки однієї з перших січей, так званої «Роської січі». Загін рухався на невеликому катері, здійснюючи короткочасні зупинки для огляду територій (зокрема, дніпровських островів навпроти Канівського Державного природного заповідника та с. Пекарі). У рамках цих робіт В. К. Козюба здійснив пошук та візуальне обстеження городища в ур. Заводище.

У вересні 2004 р. розвідзагін Канівської археологічної експедиції у складі В. О. Петрашенко, О. М. Петрашенко, В. К. Козюби та В. О Крижановського обстежили пам'ятку. Було закладено кілька шурфів на території внутрішнього майданчика городища, один із них — на незарослій лісом частині мису зі степовою рослинністю. У результаті шурфування знайдено залізні цвяхи, невелику кількість стінок гончарної кераміки.

Внаслідок об'єктивних та суб'єктивних обставин здобуті в процесі польових досліджень матеріали й майже вся супутня документація були втрачені або виявились недоступними для наукового опрацювання та не були опубліковані.

Для отримання перевірених даних автором розпочато повторні дослідження на пам'ятці у 2010 р. До дослідницької групи входили: А. В. Борисов, В. К. Козюба, О. В. Манігда. [Борисов, 2010, с. 8–9]. Здійснено роботи з фіксації розмірів та конфігурації частин городища. В. К. Козюба здійснив зйомку окомірного плану внутрішньої лінії укріплень. Закладено шурф № 1 розміром 1×1 м на майданчику городища. У шурфі, зачистках уступів та на городах знайдено невелику кількість кераміки доби бронзи, давньоруського часу XI–XII та XVIII–XIX ст.

Роботи з дослідження городища було продовжено 2012 р. [Борисов, 2012]. У різних частинах пам'ятки закладено 5 зондажів для з'ясування меж поширення давньоруського культурного шару. Зондажі, закладені в південно-східній частині городища, за межами першої лінії укріплень, майже не дали давньоруського матеріалу.

На місці зондажу № 2 (в якому виявлено кераміку епохи бронзи) для більш чіткого хронологічно визначення було вирішено закласти шурф (1×1 м). Після виявлення на глибині 1,15 м частини тазових кісток поховання ранньоскіфського часу [Гречко, у друці] шурф № 2 вирішено розширити. Із заходу було прирізано лінію квадратів по 0,5 м, на півдні — дві лінії квадратів по 0,5 м. Таким чином фінальний розмір шурфу становив 1,5×2 м.

Шурф виявив, що до глибини 0–0,2 м трапляються невиразні пізньосередньовічні матеріали. До глибини 0,45 м йде мішаний коричнево-сірий шар, насичений уламками ліпного посуду канівської групи середньодніпровської культури. На глибині 0,5–0,45 м у східній частині шурфу вдалося зафіксувати чіткий контур поховальної ями. Яма опущена у твердий світло-коричневий супіщаний материковий лес на глибину 1,15–1,06 м від сучасної поверхні. Східний та південний контури поховальної ями чітко простежуються. Західний контур дуже невиразний, поруйнований давніми норами. Заповнення могили складалося з мішаного шару, що включав ліпну кераміку доби бронзи. У заповнені, на глибині 0,37 м, виявлено бронзове трилопасне вістря стріли скіфського часу.

Скелет небіжчика, очевидно, лежав на лівому боці і був орієнтований головою на південь. Ноги підігнуті в колінах. Положення рук прослідкувати важко. Грудна клітка та кістки рук рознесені давніми норами. Череп розчавлено ґрунтом. Кістяк

належить дитині або підлітку, ймовірно жіночої статі. Між кістками ніг у засипці поховання виявлено уламки кераміки епохи бронзи. Інвентар поховання складався з типового для ранньоскіфського часу набору речей [Гречко, у друці].

За історіографічною традицією пам'ятка має умовну назву Пекарі-2, на відміну від городища в ур. Княжа гора, що називається Пекарі-1 [Древнеруские поселения, 1984, с. 76–77]. Стосовно цієї пам'ятки в літературі вживалися також назви «ур. Городки», «ур. Городок», городище «на урочище Бычаке», «на горе Бучакъ». Оскільки до сьогодні назва урочища «Бичаки» не використовується, а поряд існує поселення трипільської культури Пекарі-2, автор пропонує надалі використовувати для пам'ятки назву «городище Пекарі в ур. Заводище». Використання топоніма «Заводище» в назві дозволить виокремити пам'ятку серед багатьох інших «городищ в ур. Городище».

Майже вся сучасна площа городища поросла акацією, кленом, ясеном, місцями дубом. Густий підлісок складається з кущів, зокрема бузини. На крайній південно-східній частині мису є невелика ділянка, заросла степовим різнотрав'ям і кущами шипшини. У південній частині мис підрізаний сільськими городами та двома подвір'ями. Перепад висот між поверхнею мису та городами складає до 1 м і має вигляд сходинки. Частина городніх ділянок і садків знаходяться в занедбаному стані. З півночі на територію городища пролягає ґрунтова дорога, що веде через буферну зону Канівського природного заповідника вглиб його території.

Пам'ятка складається з двох укріплених ділянок. Південний майданчик має форму видовженого мису, орієнтованого вздовж осі північ–південь, з деяким відхиленням на схід. Таким чином, «дитинець» займає південно-західну частину мису. Поверхня майданчика підвищена в західній частині («гребінь» мису) і має пониження в південно-східній ділянці. Із заходу мис обмежений крутими схилами яру та має терасу-ескарп шириною до 6–8 м. Перепад висот між «гребенем» мису та терасою ескарпу становить близько 4–6 м. Поверхня цієї штучної тераси сплощена, починається біля західного краю внутрішнього валу городища. Ширина «дитинця» становить близько 35–50 м, довжина 100–140 м (рис. 7).

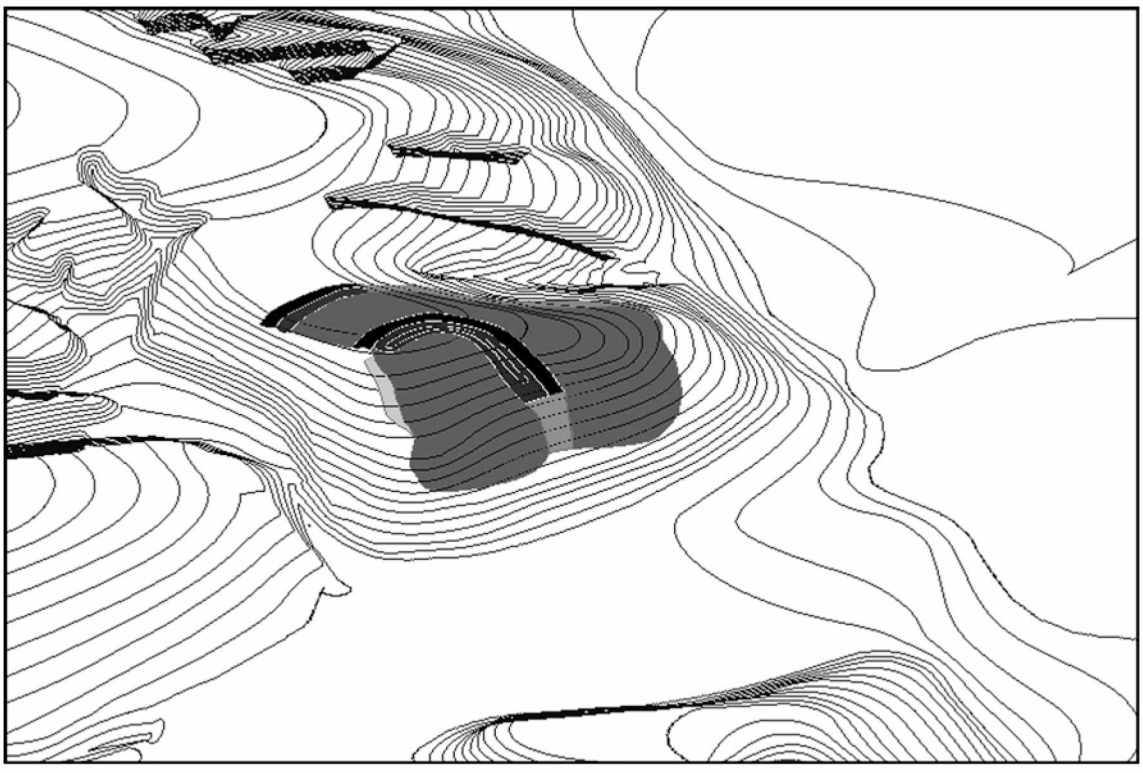

Рис. 7. Вигляд території городища з південного-заходу (об'ємна реконструкція)

З півночі майданчик оточено дугоподібним валом (довжиною 130 м), з напільного боку якого простежується рів. Залишки валу опливли, мають висоту 1,6–2 м, ширина від 8 до 10–12 м на кінцях. Ширина рову — 8–10 м при глибині 1–1,5 м (у південно-східній частині до 10 м). Західний кінець валу на 2–3 м не доходить до урвища яру. Можливо, цей проміжок використовувався для в'їзду на городище. Східний кінець внутрішньої лінії укріплень зруйновано. Завдяки аналізу аерофотознімку 1943 р. переконуємося, що лінія укріплень продовжувалась на південь до закінчення мису [Козюба, 2012, с. 94, 98, рис. 1.]. На той час городище не було заліснене, а використовувалось як поля чи випас. Реконструйована площа «дитинця» становить 0,91 га (без урахування реконструкції знищеного внутрішнього валу — площа близько 0,7 га).

За 45 м від рову внутрішньої лінії укріплень знаходиться зовнішній вал. Збережена частина укріплень (довжиною близько 60 м) перетинає перешийок мису на північ та схід від дитинця. Висота валу становить 1,4 м, ширина — 8–9 м; рів має ширину до 8–10 м, глибину 1–1,2 м. Ця лінія має трохи вигнуту форму, і південно-східним краєм загинається в бік долини р. Рось. Рів плавно переходить у схил яру. На аерофотознімку 1943 р. бачимо, що зовнішня лінія проходила вздовж північно-східного краю мису [Козюба, 2011, с. 98, рис. 1]. Вал виходив на край високого берегу долини р. Рось (рис. 8). Ймовірно, залишки рову ми спостерігаємо у вигляді невеликого ескарпу-тераси зі східного боку, по якій проходить занедбана ґрунтова дорога. Швидше за все вал було повністю знищено під час посадки лісу в післявоєнний період. Зовнішня лінія укріплень своєю конфігурацією окреслює дві ділянки. Перша розташована на «основному гребені» мису. Інша ділянка відділена пониженням від першої і має форму підквадратного мису довжиною до 100 м, що виходить до долини р. Рось. З півдня мис підрізаний городами села, а з південного сходу закінчується урвищем у долину р. Рось, де розташовано вулицю с. Пекарі. Площа першої ділянки між двома лініями укріплень — 0,47 га, площа підквадратного мису —1,21 га. Таким чином, сукупна площа пам'ятки (з урахуванням усієї території, обмеженої реконструйованою трасою зовнішньої лінії укріплень) становить близько 3,29–3,5 га.

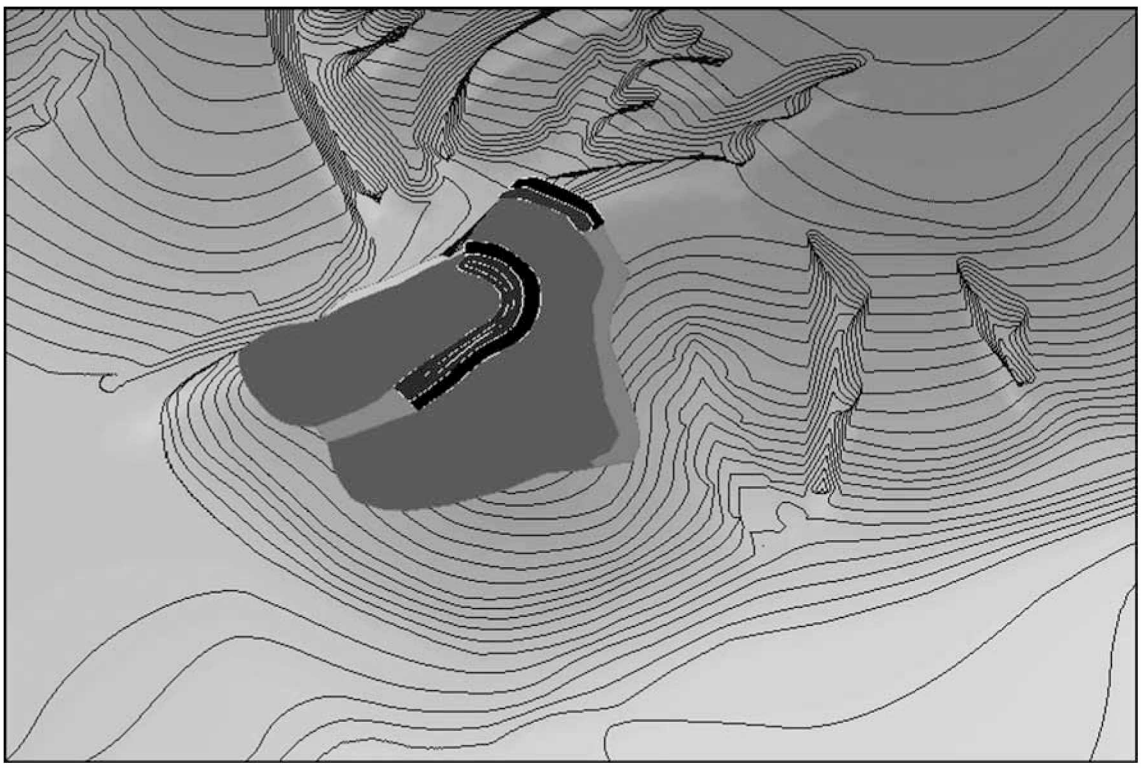

Рис. 8. Вигляд території городища з півдня (об'ємна реконструкція)

Культурний шар дитинця має товщину 0,2–0,40 м. Шар слабо насичений давньоруською та пізньосередньовічною керамікою. На городах садиб, що безпосередньо знаходяться на території городища та на похилому південному-східному схилі мису, знахідки давньоруської кераміки також мають спорадичний характер.

Отже, спираючись на наявні матеріали, можна схематично реконструювати історію виникнення та функціонування цієї пам'ятки. Перші сліди заселення ми фіксуємо за доби бронзи. Судячи з наявного матеріалу, на цій ділянці правого берега р. Рось існувало поселення канівської групи середньодніпровської культури. За ранньоскіфських часів це місце використовувалось для поховань. Синхронні поселення скіфського часу розташовані на захід від городища за яром [Петренко, 1963, с. 31]. Слабка насиченість культурного шару городища давньоруськими матеріалами та незначна площа їх поширення, відзначені більшістю дослідників, вказують на слабку заселеність або короткочасність існування населеного пункту. Наявні нечисленні матеріали датуються XI–XII ст.

На сьогодні, спираючись на отримані археологічні дані, зокрема датування кераміки, ми не можемо надійно ідентифікувати городище в ур. Заводище з літописним Роднем. Наявні археологічні матеріали не дозволяють датувати городище X ст. Так, кераміка, що дозволяє попереднім дослідникам синхронізувати час існування пам'ятки та літописне повідомлення, зараз недоступна для наукового опрацювання. Зібрана протягом 2010 і 2012 років кераміка давньоруського часу датується в рамках XI–XII ст. Відкриття могильника, синхронного городищу, дозволило б з'ясувати умови життя та причини смертності населення, адже довготривала облога й пов'язане з нею голодування в літописному Родні мали б відобразитися на стані здоров'я його мешканців.

Остаточне вирішення питання ідентифікації літописного Родня з городищем в ур. Заводище потребує подальшого дослідження як безпосередньо пам'ятки так, і її округи. Зокрема, важливим завданням є складення інструментального плану городища, дослідження залишків укріплень, пошуку археологічних об'єктів для більш надійного датування.

Антонович В. Б. Археологическая карта Киевской губернии / В. Б. Антонович. — М., 1895. — 139 с.

Археологическая карта обоих берегов Днепра / [Чертил Диаконенко Е.]. — Б. м., 1874. — 1 к. (2 л.): 1 цв.; 74×50 см. — При названиях населенных местностей обозначен год, когда он первый раз упоминаются в летописях. — № 6545. — деф.: нет 1 л.

Борисов А. В. Звіт про археологічні розвідки, проведені на території Поросся в 2010 році / А. В. Борисов // НА ІА НАНУ, ф. експедицій, 2010, 24 с.

Борисов А. В. Звіт про археологічні розвідки, проведені на території Поросся в 2012 році / А. В. Борисов // НА ІА НАНУ, ф. експедицій, 2012.

Гречко Д. С. Грунтовое погребение скифского времени у с. Пекари в Поросье / Д. С. Гречко. — (У друці.)

Козюба В. К. Використання аерофотозйомки часів другої світової війни для вивчення городищ Середнього Подніпров'я / В. К. Козюба // Археологічні дослідження на Київщині. Матеріали І обласної наукової конференції 24–25 жовтня 2011 року. — Трипілля, 2012. — С. 93–104.

Петренко В. Г. Отчет о работах Поросского отряда / В. Г. Петренко // НА ІА НАНУ, ф. експедицій, № 1963/55, 24 с.

Древнерусские поселения Среднего Поднепровья (Археологическая карта) / М. П. Кучера, О. В. Сухобоков, С. А. Беляева и др. — К., 1984. — 196 с.

Сказания о населенных местностях Киевской губернии или Статистические, исторические и церковные заметки о всех деревнях, селах, местечках и городах, в пределах губернии находящихся / [собр. Л. Похилевич]. — Біла Церква, 2005.

Полное собрание русских летописей. Т. II: Ипатьевская летопись / [под ред. А. А. Шахматова]. — СПб., 1908. — 638 с.

Сліпець В. Велика шевченкова дорога / В. Сліпець // Народна творчість та етнографія. — 2004. — № 3. — С. 103–107.

Толочко П. П. Киев и Киевская земля в эпоху феодальной раздробленности XII–XIII веков / П. П. Толочко. — К., 1980. — 224 с.

Хойновский И. А. Краткие археологические сведенья о предках славян и руси и опись древностей собранных мною, с объяснениями и XX таблицами рисунков / И. А. Хойновский. — К., 1896. — Вып. I. — 221 с.

А. В. Борисов

Городище біля села Пекарі в урочищі Заводище

Городище є складовою частиною «Пороської оборонної лінії» на нижній Росі. Пам'ятка займає високий лівий берег р. Рось. Площа городища становить 3,5 га, «дитинця — 0,91 га. Складається з двох укріплених ліній (вал, рів з напільного боку). Під час досліджень виявлено матеріали середньодніпровської культури (канівська група пам'яток), поховання ранньоскіфського часу, давньоруська (XI–XII ст.) та пізньосередньовічна кераміка.

Пам'ятка зафіксована на картах другої половини XIX ст., фігурує в оглядах пам'яток В. Б. Антоновича та І. А. Хойновского під назвою «городище в ур. Бучаки». Археологічне вивчення розпочато роботами В. Г. Петренко 1963 р. Продовжено роботами 1970-х, 1990-х, 2000-х років.

Розташування пам'ятки біля гирла р. Рось пов'язує її з проблематикою літописного Родня. На думку автора, наявні на сьогодні археологічні матеріали не дозволяють надійно ідентифікувати городище в ур. Заводище з літописним Роднем. Задокументованими роботами на пам'ятці не зафіксовано матеріалів X ст. Наявні нечисленні матеріали датуються XI–XII ст. Слабка насиченість культурного шару городища давньоруськими матеріалами та незначна площа їх поширення, відзначені більшістю дослідників, вказують на слабку заселеність або короткочасність існування населеного пункту.

Перспективи вирішення питання ідентифікації літописного Родня з городищем в ур. Заводище пов'язані з продовженням археологічних досліджень пам'ятки та її безпосередньої округи. Важливими завданнями є складення інструментального плану городища, дослідження залишків укріплень, пошук археологічних об'єктів для більш надійного датування.

A. Borysov

Hillfort at the village Pekari in the tract Zavodyshhe

This hillfort is part of defensive line Old Rus. It located in the lower reach of the river Ross. This monument located on the higher left bank of the river. Total area of hillfort aggregate 3,5 hectare. The main body of hillfort is 0,91 hectare. This hillfort constitute of two fortified line (it means rampart and ditch outside). Pekaris hillfort has two fortification lines. In the monument revealed materials Bronze Age (Kaniv group of monuments of culture Middle Dnipro culture), of Old Rus (XI–XII century), Late Middle Ages and burial Scythian period.

This hillfort mapped the second half of the XIX century. Archaeological work began V. G. Petrenko 1963. Research carried out during 1970–2012. Location monument near the mouth Ross associates it with chronicle Rodney. The archaeological materials not allow reliable identification hillfort in ur. Zavodysche with chronicle Rodney. In the monument was find insignificant materials of XI–XII century. The cultural layer has a few find and has a small footprint. The facts point to a small number of people or a short time of existence this settlement.

It is necessary to continue archaeological research of the hillfort and its neighborhood for expansion the problem of identifying the chronicle Rodney. The important tasks during next investigation for exact dating are following: a) mapping instrumental plan of hillfort; b) research remainders of fortification; c) searching of archaeological objects.